

DOĞU ADIĞE (KABARDEY) ALFABESİ

Haz. Murat Paşu

Kitap Harfi	El Yazısı	Türkçe Okunuşu	Örnek Sözcükler
А а	<i>A a</i>	A (uzun)	адакъэ horož; адэ baba; ар о; абдж sam; ауэ fakat; ахъшэ para
Э э	<i>Э э</i>	A-E arası	экзамен sınav; анэ anne; банэ diken; мэжэлэн acıkmak
Б б	<i>B b</i>	B	бэ çok, bol; бажэ tilki; бзу kuş; бзэ dil; бжэ kapı; бжьэ arı
В в	<i>V b</i>	V	вагъуэ yıldız; вакъэ ayakkabı; вы öküç; вэн kaunamak
Г г	<i>Г г</i>	İnce Ğ	гын barut; гыбзэ beddua; гыз inleme; жыг ағас; лъагэ yüksek
ГУ гу	<i>ГУ гу</i>	GU	гу kalp; гугъэ umut; гушэ beşik; джэгу düğün, oyun; нэгу yüz
Гь гь	<i>Гь гь</i>	Kalın Ğ	гъэ yıl; гъатхэ ilkbahar; гъэр esir; гъыбзэ ağıt; гъын ağlamak
Гъу гъу	<i>Гъу гъу</i>	Kalın ĞU	гъуджэ ауна; гъунэгъу komşu; гъуэгъу yol; гъушл demir
Д д	<i>Д d, g</i>	D	дэ biz; ceviz; дыдж аси; дахэ güzel; дыгъэ güneş; дагъэ yağ
Дж дж	<i>Дж дж</i>	C	джанэ gömlek; джэд tavuk; джэдыклэ yumurta; джэдү kedi
Дз дз	<i>Дз dz</i>	DZ	дзэ diş; ordu; дзыгъуэ fare; дзын atmak; бадзэ sinek
Е е	<i>E e</i>	E, YE	e kötülük; езы kendi(si); емькІу аур, uygunsuz; ефэн içmek
Ё ё	<i>Ё ё</i>	YO	(Sadece Rusça sözcüklerde) ёлк уйбаşı çamı
Ж ж	<i>Ж ж</i>	J	жей уьку; жэм inek; жэщ гесе; жьжъэ uzak; жэн koşmak
Жь жь	<i>Жь жь</i>	Kalın J	жьэ ağız; жьакІэ sakal; жьауэ gölge; жьы yaşlı, eski; rüzgar
З з	<i>Z z</i>	Z	зы bir; закъуэ yalnız, tek; зауэ savaş; захуэ doğru; мазэ ау
И и	<i>И и</i>	İ, Yİ	ин büyük; и sekiz; из dolu; илъэс yıl; иджы şimdi; икли ve
Й й	<i>Û y</i>	Y	бей zengin; дэжьей fındık; бий düşman; йофэ içiyor
К к	<i>K k</i>	K	класс sınıf; компот komposto; кино sinema; кран vinç; musluk
Ку ку	<i>Ku ku</i>	KU	куэд çok; куэ kalça, but; куу derin; курыт orta; хъэку fırın
КІ кІ	<i>KI kI</i>	Sert Ç	кІыхъ uzun; кІэ kuyruk; сон; кІапсэ ip; пкІэльей merdiven
КІу кІу	<i>KIy kIy</i>	Sert KU	кІуашлэ güç, kudret; кІуэцІ iç; кІуэн gitmek; щакІуэ avcı
Къ къ	<i>Kъ kъ</i>	Kalın K	къабзэ temiz; къыр kayalık; къафэ dans; къэкІуэн gelmek
Къу къу	<i>Kъу kъу</i>	Kalın KU	къуэ oğul; къуажэ köy; къуэш erk. kardeş; мэкъу ot
Кхъ кхъ	<i>Kхъ kхъ</i>	Kalın K	кхъэ mezar; кхъыІэ lütfen; кхъапІэ kepek; mezar yeri
Кхъу кхъу	<i>Kхъу kхъу</i>	Kalın KU	кхъухъ gemi; кхъуэ domuz; кхъуей реуніг; шлакхъуэ ekmek
Л л	<i>L l</i>	L	лы et; лэгъун kazan; лэч boya; лэныстэ makas; мыл buz
Ль ль	<i>Lь ль</i>	LH	лъы kan; лъашэ toral; лъэпкъ soy; halk; лъакъуэ ayak
ЛІ лІ	<i>Lİ lİ</i>	Sert LH	лІы adam; коса; лІыкІуэ elçi, arası; лІэн ölmek; плІы dört
М м	<i>M m</i>	M	мафІэ ateş; мэл koyun; мэз orman; машІэ az; мывэ taş
Н н	<i>N n</i>	N	нэ göz; нобэ bugün; нысэ gelin; yenge; нашэ salatalık; нэф kör
О о	<i>O o</i>	O	оперэ opera; офицер subay; бо ahır; сокІуэ gidiyorum
П п	<i>P p</i>	P	псы su; пэ burun; псэ can; ruh; пхъэ odun; пэж doğru
ПІ пІ	<i>Pİ pİ</i>	Sert P	пІэ yatak; пІальэ süre; пІашэ iri; лъапІэ pahalı; değerli
Р р	<i>P r</i>	R	радио radyo; рецепт reçete; рентген röntgen; иджыри henüz
С с	<i>C c</i>	C	сэ ben; bıçak; сымаджэ hasta; сабэ toz; сыт ne; саугъэт hediye
Т т	<i>T t</i>	T	тхъэ tanrı; тебэ tava; тху beş; тхыль kitap; тхэкІүмэ kulak
ТІ тІ	<i>Tİ tİ</i>	Sert T	тІы коç; тІэкІу biraz; тІу iki; тІорысэ eski, yaşlı; нтІэ evet
У у	<i>U u</i>	U, VU	унэ ev; уэ sen; уэщ balta; уэс kar; уэшх yağmur; уэрэд şarkı
Ф ф	<i>F f</i>	F	фэ siz; deri; фыз kadın; фошыгъу şeker; фо bal; фоч tüfek
ФІ фІ	<i>Fİ fİ</i>	Sert F	фІышлэ siyah; фІы iyi; фІей kirli; фІанэ çара; ІэфІ tatlı
Х х	<i>X x</i>	İnce H	хы altı; deniz; хадэ bahçe; хабзэ âdet; хэт kim; хэку vatan
Ху ху	<i>Xu xu</i>	İnce HU	хуабэ sıcak; хужь beyaz; хуэдэ gibi; хугу darı; нартыху mısır
Хь хь	<i>Xь хь</i>	H	хьэ köpek, arpa; хьэку fırın; хьэщІэ misafir; хьэуэ haуıг
Хь хь	<i>Xь хь</i>	Kalın H	хьыджэбз genç kız; хьыдан bez; хьарбыз kapuz; хьы ағ
Хъу хъу	<i>Xъу хъу</i>	Kalın HU	хъу erkek; хъурей yuvarlak; хъупІэ otlak; шыпхъу kızkardeş
Ц ц	<i>C c</i>	TS	цы үн, tüy; цыжьбанэ kirpi; цей çerkeska; щхъэц saç
ЦІ цІ	<i>Cİ cİ</i>	Sert TS	цІэ ad; bit; цІыху insan; цІыкІу küçük; цІыв böcek; пцІы yalan
Ч ч	<i>C c</i>	Ç	чэф sarhoş; чэзу sıra, zaman; чышл oğlak; тепщэч tabak

Ш ш	Ш ш	Ş	шы at; шэ süt, kurşun; шынэ korku; шыд eşek; шхыIэн yorgan
ЩI щI	ЩI щI	Sert Ş	щIалэ delikanlı; щIыIэ soğuk; щIыхуэ borç; щIагъ alt; щIы on
Щ щ	Щ щ	Kalın Ş	щы үç; щэ 100; иç yağı; щынэ kuzu; щхьэ baş; щабэ yumuşak
Ъ ъ	Ъ ъ	Sertl. İş.	гъ, къ, хъ
Ы ы	Ы ы	I	ыхь! (<i>aci ünl.</i>)ah!; ыхьы (<i>onay ünl.</i>) hı-hı; ыIы ı-ı; мыр bu
Ь ь	Ь ь	Yum. İş.	жь, хь
Ю ю	Ю ю	YU	Юсуф Yusuf; Юныс Yunus; плюс artı
Я я	Я я	YA	ябгэ zalim, hain; ятIэ toprak; яжьэ kül
И I	И I	Kesk. İş.	Iей çirkin; Iэ el; Iыхьлы akraba; Iыгъын tutmak; пыIэ şarka
Иy Иy	Иy Иy	Keskin U	Иуданэ iplik; Иүэху iş; Иүгъуэ duman; Иүпэ dudak; щIыИy düğme

ALFABENİN BAZI ÖZELLİKLERİ

- Türkçe harfler Adıgece sesleri tam olarak karşılamadığından, alfabeği öğrenmek için en iyi yöntem, dili bilen birine sözcükleri söyleterek sesleri telaffuz etmeye çalışmaktır.
- У harfi, bazı sessiz harflerle birlikte (гу, гъу, ку, кIу, къу, кхъу, хъу) sözcük sonlarında yarım okunur. Bu nedenle bunlar ayrı harf olarak kabul edilmişlerdir.
- Yabancı kökenliler dışında э (e), к (k), о (o), р (r), ы (ı) harfleri ile sözcük başlamaz.
- Е (E) ve И (İ) harfleri sözcük ve hece başında YE ve Yİ olarak okunur.
- У (U) harfi sözcük ve hece başında VU olarak okunur.
- Э harfi, e ile a arası, ama daha çok a'ya yakın bir ses olarak okunur.
- Alfabeде harf olarak kabul edilen, ancak ses karşılığı olmayan ve sadece diğer harflerle birlikte kullanılan üç işaret vardır:
 - 1- Sertleştirme işareti (Ъ) г, к, л, х harfleriyle birlikte kullanılır (гъ, къ, лъ, хъ), bu harflerin daha sert ve kalın okunmalarını sağlar.
 - 2- Yumuşatma işareti (Ь) ж ve х harfleriyle kullanılır (жь, хь) ve daha kalın okunmalarını sağlar.
 - 3- Keskinleştirme işareti (И) sessiz harflerden sonra kullanılır (кI, лI, пI, тI, фI, цI, щI) ve harfin daha keskin (sert) okunmasını sağlar. Sesli harflerden ise önce kullanılır (Iа, Iэ, Iе, Iи, Iы, Iу); Arapçadaki hemze işlevini görür (Kur'an, neş'e).
- Yazı ve edebiyat diliyle Türkiye'de konuşulan ağız arasında bazı ses değişiklikleri görülmektedir:
 - дж → г
джанэ → ганэ; джэд → гэд; джэду → гэду
 - кI (Sert çе) → (Sert ке)
кIыхь (ç'ih→ k'ih); кIэ (ç'e→ k'e); кIапсэ (ç'apse→ k'apse)
 - ч → к
чэф – кэф; чэзу → кэзу; чыцI → кыцI; тепщэч → тепщэк